

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lapon.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnak.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Lesz még tavasz...

Lesz még tavasz... Azt sugja a szívem...
Bár a rideg télnek kemény fagya...
Ki a harcban helyét állja hiven,
Csatamezőn nem maradhat halva...
Nem nyer babért hitvány rög szerelme,
Bizonyos az igazság győzelme...

Lesz még tavasz... A szív lesz oltár,
Melyen lobog a buzgóság tüze,
S közelben az ég küldötte ott áll,
Hogy az ármányt sötétségbe űzze...
Felharsan majd a győzelem szava:
Él és virul az egyház és haza!...

Lesz még tavasz... Akkor a jök
[java
Kezébe jut diadal pálmája,
Felragyog a boldogság szép napja,
Valósúl a nemes lelkek álma...
Egyetértés, békesség, szeretet,
Megszentelik az ember-életet...

Lesz még tavasz... Oly szép, minő nem
[volt...
Megtérnek még a tévelygő lelkek,
Erény köntösén nem lesz vétek folt,
Diadalt ül az igaz szeretet...
Ne félj, bizzál, remélj „kicsiny sereg!”
Gondot visel, megsegít Istened!...

Dombi Lajos.

Lelkész-egyesület.

Ha a szóval teljes munkát lehetne végezni, úgy már régen megvolna ez a sokat emlegetett országos lelkész-egyesület.

Hogy még ma sincs meg, annak a jele, hogy még mindig nem ért meg eléggé a dolog.

Hátráltatja az alapszabálytervezet késése is, de erről már közelebb remélhetőleg gondoskodik a kiküldött bizottság.

Tisztelettel felkérjük azonban az intézőket, a kikben teljesen megbizunk, hogy a tervezetet közzétegyék és az egyes egyházmegyékhez is eljuttassák.

Addig pedig, míg ez történik, vegyük sorba azon akadályokat, melyek a szükséges, nagyfontosságú alakulásnak útjában állanak.

Ezek a hivatalos körök idegenkedésében, a világi elem tartózkodásában és bizonyos kishitű nemtörődomségben határozódnak.

A hivatalos körök ellenszenvét le lehet győzni. Esperesek, tanácsbírák, nagy papok, akkor félhetnek a ref. lelkészi testület működésétől, ha már előzetesen is ellenséges szempontra helyezkednek azzal szemben.

A lelkészi testületnek a hivatalos egyházzal való versengés nem lehet célja. Az egyesületnek magában kell foglalnia a mai egyházi vezetőket minden kivétel nélkül s abban minden püspöknek, esperesnek és egyházi állást viselőnek meg kell lenni a maga természetes súlyának.

Azok a kik a lelkészegyesületet csak a közpapok vagy az összes prot. sőt unitárius vallású lelkészek számára tervezik, tévednek. Ez a testület csak akkor fog érot érni, ha abba minden ref. (de csak ref.) lelkész helyet foglal vagy legalább is foglalhat. Ekkor tanácskozhatik szoros ref. egyházi szakdolog és érdek felett. Így lesz szavának sulya, fellépésének tekintélye a ref. egyházban. Minden ezen túl menő egyesülés vagy szövetség alakítása céltalan.

A mi a világiak féltékenységét illeti, az nem indokolt. Nem azért, mert itt szoros testületi érdekről van szó, melybe másnak beleavatkozni nem ildomos és a melybe míg az köztörvényellenes irányt nem tesz, nem is szabad.

De azért sem, mert lelkészi egyesület megalakítása nem is irányulhat az u. n. egyházi és világi elem egyensúlyának a megbontására és semmi olyan célra, mely az egyház céljával meg nem egyezik.

Mégis, hogy minden kedvetlenségnek eleje vétessék, ismételten hangsúlyozni és lehetőleg dokumentálni kell, hogy a ref. papság klerus-szerű szervezetre, mely az egyház hitelveivel ellentétben áll, nem törekszik s hogy a világiak hátrára tétele, vagy épen kiszorítása, vagy más al-

kotmányellenes törekvés a szövetség céljaival ellenkezik. Különb is nem a lelkészek veszélyeztetik a világiak alkotmányos helyzetét és befolyását, hanem maguk a világiak. Ha a világiak olyan kevéssé fognak érdeklődni a tulajdonképpeni egyházi célok és törekvések iránt, a mint az ma történik: praedomináns állásukat úgy is elvesztik. Ma a kormányzás, hatalmi és anyagi érdekeken túl más dolgok iránt nem igen érdeklődnek. Az egyházi lapokat nem olvassák és nem ismerik az egyházi közvéleményt. Van olyan főgondnok is, ki semiféle egyházi lapot nem járát. Olyan világi tanácsbíró, vagy más egyházi dignitárius pedig, a ki egyházi lapot járát, egészen ritkaság. Ez veszélyezteteti a világiak befolyását az egyházi alkotmány bástyáin belől s nem a lelkészek egyesülete, mely az egyház feladatainak munkálására a lelkes világi férfiakban inkább segítőt kereset és fog is találni. Az érdemeseket még jobban megbecsüli és az alkalmas vezérek körül még tömörebben csoportosuland.

Végre a mi a kishitűség és a közöny leküzdésére szükséges, azt egy okos és helyes szervezet fogja eszközölni.

Ne legyen e szervezet bonyolult. Elég ha az egyházmegyei lelkészegyesületek alapján magát az országos szövetséget létesíti az által, hogy ezek bizonyos számú képviselőit a szövetségi gyűlésbe kiküldi és ezekből egy központi vezetőséget létesít.

A célt sem szükséges hosszadalmasan körülírni. A lelkész szövetség vagy egyesület célja; szakvélemény nyilvánítása, önképzés, saját jogosult anyagi érdek munkálása, kölcsönös segély és jogvédelem teljesítése és az egyház közügyeire vonatkozó állásfoglalás. De mindez a közérdek szempontjából és az evangéliom megvalósítására.

Az elmékedést lehetne még tovább fűzni, de nem erre, hanem cselekvésre van szükség és az első sorban az előkészítés nagy munkáját magukra vállalt férfiakon és a megyei lelkészi egyesületeken vagy testületeken áll. A kiküldött férfiak adják meg a tervezetet és a megyei lelkész értekezletek már előre is tanácskozzanak s a hol még testületté, értekezletté (vagy akárminek nevezzük is) nem alakultak, a szükséges szervezkedést hajtsák végre. És pedig minél előbb, mert így követeli ezt az egyház s a köz java és így javálja ezt saját jólfelfogott érdekük. A nt. esperes urak s az u. n. hivatalos körök pedig álljanak élére e mozgalomnak, mely ha előbb, ha utóbb csak eléri célját; velök, a mi kívánatos, de ellenök is, ha az másként nem lehetséges.

Dr. Ferenczy Gyula.

Református lelkész baptisták gyülekezetében.

Azt hiszem, nem végzek értéktelen munkát, ha leírom annak a küzdelemnek történetét, a melyet, mint a hajdúvámpécsi egyházközségnek a rendes lelkész balcsese folytán néhány hónapra felügyelő lelkésze, az ottani baptisták ellen fölvettem és még ma is folytatok.

Az egyházi hivatalban őrizett hivatalos iratokból, nevezetesen a székelyhídi baptista hitközség előljárója által kiállított s a h.-vámpécsi ev. ref. lelkészi hivatalhoz megküldött bizonyítványokból megtudtam ugyanis azt, hogy egyházközségünkben 41-en tértek a baptista hitre, körülbelül egyforma számban férfiak és nők. Majd megjelenvén *gróf Apponyi Albert* vallásügyi miniszterünknek a baptista hitközségek feloszlására vonatkozó ismert rendelete, hivatalos levelet intéztem külön-külön minden h.-vámpécsi baptistához, a mely leveletem jan. 19-én mind a 41 baptistához elvitt a református egyházfi. E levelem következőleg hangzott:

T. N. N. urnak (asszonynak)

Szeretett atyámfia az Úr Jézus Krisztusban!

A kezeim közt levő hivatalos irat szerint te itt hagyván ev. ref. egyházunkat, áttértél tőlünk az ugynevezett baptista egyház keblébe. Lelked sugallatát követve tetted ezt, s tettedért te vagy egyedül felelős a mi lelkeinknek Pásztorá előtt. Nekem pedig nem lehet az lelképásztori feladat, hogy kárhoztassalak szabad meggyőződésed ilyen nyilvánulásáért.

Kötelességem azonban hivatalosan tudomásodra hozni, hogy Gróf Apponyi Albert vallásügyi miniszterünknek egy közelebbi kelt rendelete feloszlatta, a budapestit kivéve, a magyarországi összes baptista egyházközségeket, mert az a férfi, a ki előtt ti áttértetek, nem rendelkezik a lelkészek hivatali előképzettségével és törvény-követelte tanultságával. Így a miniszter érvénytelennek mondván ki a ti áttéréseket, ezzel elrendelte egyszersmind azt is, hogy egyházi tartozásaitokat fizetni tartoztok annak az egyházközségnek, a melynek kebeléből kiléptetek.

Szeretett atyámfia az Urban: Hivatali kötelességem parancsolja, hogy a fentebbieket tudomásodra hozzam, de lelképásztori szívem meg azt diktálja, hogy kérve-kérjelek tégedet további teendőid jól megfontolására.

Miért hagytad itt egyházunkat?

Jöjj fel templomunkba, s meghallod tőlem, a h.-vámpécsi ev. ref. gyülekezet ez időszertint felügyelő lelkésztől, hogy én az igaz, a hamisítatlan evangéliomot prédikálom. De ugyanazt prédikálja a gyülekezet rendes lelkésze is, ki tanítványom volt, s ki lelke minden igazával vallja a Feltámadottnak tudományát.

Avagy talán azért tértél át, mert nehéznek találod egyházi terheinket. Vess számat magaddal, s ha őszinte és igaz vagy, be kell ismerned, hogy, talán nem egyházi adó címen, hanem más nevek alatt, ma többet fizetsz egyházi célokra mint amennyit eddig mi nálunk fizettél.

A szent sákramentomokat mi Krisztus Urunk parancsolatja szerint szolgáltatjuk ki; gyermekeinket, épen mint ti, az Ur neve felelmében igyekezünk nevelni és taníttatni. Hogy vannak, aminthogy vannak nálunk is fogvatkozások, hiszen nincsen a földön alkotás, bármennyire mennyei legyen is annak az eredete, a

melybe az édeni kigyó bele ne lopta volna a maga mérget.

Térj vissza tehát szeretett atyámfia az Urban, térj vissza atyáid hitére, az ev. ref. egyházba. Ez az egyház a maga igazaival sok-sok millió lelket boldogított és boldogít e földön. Jöjjetek vissza, s hitetek komolyságával vigyétek köztünk előbb a szenteknek áldott egységét.

Egy ajánlatot teszek néked, és minden te, itt Vámpércsen lakó hittestvérednek: hivjatok meg engemet hitközségeitek egy összejövételére, s beszéljük meg együtt keresztyéni szeretettel és teljes békességstüréssel, teendőiteket. Én nem vagyok türelmetlen ember; tiszteltem mindenkinek lelke szent meggyőződését, s meghallgatom mindenkinek szavát. Hivjatok meg engemet magatok közé, s meglátjátok, hogy közös jóakarattal el fogjuk enyészteni a köztünk eddig fennállott ellentéteket, és megértvén egymást, házat építünk mi is magunknak, mely, mint a krisztusi szeretet háza, nem kézzel csinált, de örökkévaló lesz, s mennyei eredetre vall.

Azzal mutatjátok meg, hogy Krisztus igaz követői vagytok, ha szeretetből fakadt ajánlközösomat elfogadtátok, és meghívtok magatok közé. Az igaz hitnek nincsen oka elrejtőznie, és te és hitfeleid, a baptisták, az igaz hit harcosainak tartjátok magatokat.

És én nem fegyverrel, de bibliai és egyházi tudással, és a mi ennél több: a lelkek igaz keresztyéni szeretetével megyek majd közétek.

Üdvözöllek téged és minden, te hozzád tartozó atyádfiát, hitednek sorsosát, üdvözöllek mindnyájatokat a feltámadott Úr Jézusnak eme köszöntő szavával: „Békesség néktek!” (Ján. XX. 19).

Köszöntenek téged mindazok, a kik én velem vagyok. Köszöntsed azokat, a kik minket szeretnek a hitben. Istennek kegyelme legyen mindnyájan veletek Amen! (Fil. III. 16.)

Hajdu-Vámpéres 1907. január 18.

Csiky Lajos

felügyelő ev. ref. lelkész.

* * *

Január 20-án azután a déli vonattal kimenvén innen Debrecenből egyházközségembe, hogy a délutáni istentisztelet végezhessem Vámpércsen, már ott volt a baptisták egy küldötte, azzal az izenettel, hogy várnak reám és szívesen is látnak a délután 4 órakor tartandó istentiszteletükön.

Természetes dolog, hogy a meghívást elfogadtam s a kitűzött időben pontosan megjelentem gyülekezési helyükön egy nádfödélű, egyszerű kis házban, melynek utcára nyíló ajtóval ellátott téglány alaku elég tágas terme szolgál gyülekezési helyük; imatermők gyanánt, a terem felső, udvar felőli végén egy kicsiny emelvény áll, rajta egy kathedraszerű asztallal s egy harmoniummal. Az emelvény fölött három papirtábla megfelelő feliratokkal, melyek közül csak kettőt a hozzám közelebb fekvőket volt alkalmam elolvashatni. Az egyik, ezek a szavak vannak: „Ha valaki újonnan nem születendik, nem lathatja az Istennek országát! Ján. III. 3;” a másikon ezek: „Mi pedig prédikáljunk a megtesztetett Krisztust I Kor. I. 23.” A terem felső, udvari részének falán van még egy ajtó, a melyen, gondolom valamely kis szobába s ebből a ház udvarára lehet kijutni.

Belépvén a baptista ima-terembe, ott engem teljes jóindulattal, szeretettel, sőt, mondhatom, tisztelettel fogadnak s fölvezetnek a terem felső részébe, hol a második padsorban foglaltam helyet s pár perccel odaérkezésem után belépett a terembe az említett kis felső ajtón a vámospécsi baptisták egyik vezérémbere, s bár ő tiltakozott ezen elnevezés ellen, én az alábbiakban csak úgy fogom őt nevezni: előjárója s letérdepelvéen szószerében, újra felállott és egy rövid buzgó imádságot mondott a mely után a baptista gyülekezetnek egy egyszerű fiatal parasztember által vezetett négyhangú éneke következett, s ezután *Farkas József* mert ez a neve az előjárónak, — nekem engedte át a szót.

Keveset akarok mostan beszélni, mondottam, mert egy nagy beteg református nő várakozik; rám annak látogatására kell most mennem. „Istennek tetsző dolgot fog azzal végezni a lelkész ur,“ — szólott közbe *Farkas József*. Elakarok, azonban, folytatam közetek jönni, testvéreim az Urban, hogy hosszasan beszéljek hozzátok. Céloamat különben úgy is tudjátok: visszaakarok titeket vinni a református egyház kebelébe, s már most meghivlak benneteket, s meghívom különösen önt, *Farkas József* barátom, ezt a megszólítást kérte ő ki tőlem, hogy jöjjetek el, s jöjjön el elsősorban ön a mi templomunkba, s hallgassanak, hallgasson meg engemet, hiszen én is a megfeszített Krisztust prédikálom, mondván, s rámutattam az emelvény fölött levő illető tábla feliratára: „Én nem mehetek oda, mondá felhívásomra *Farkas József*, hiszen a lelkész ur nem született ujja! Jól van, felelém, akkor azt engedjék meg nekem, hogy én hadd prédikáljak itt a ti gyülekezetetekben. Ne féljete, az igaz evangéliomot fogom ti néktek hirdetni. „Szívesen, ha a lelkész ur is megengedi nekem, hogy én meg az ön templomi katedrójában álljak fel prédikálni.“ Hjah, az más. „Más ugy-e?!“ veté *Farkas* közbe. Az más, folytattam nyugodtan, mert a mi egyházi rendtartásunk és szokásaink szerint csak lelkészi jellegű, vagy az egyházhhoz hivatalból tartozó embereink, tehát lelkészeink, tanítóink, és a lelkészi pályára készülő hittanhallgató ifjaink léphetnek csak föl a templomi katedrába, míg önöknél, a mint tudom és itt is látom, világi ember is hirdetheti a gyülekezeti istentiszteleten Isten igéjét. „Az ellen azonban semmi kifogásunk, mondá *Farkas*, hogy ha eljő a lelkész ur istentiszteletünkre, és én valami olyat mondok, a mi nem egyezik meg az evangéliommal, az ellen megtehesse kifogásait.“ Természetesen elfogadtam ezt is, s megegyeztünk, hogy a legközelebbi szerdán, tehát január 23-án estve 6 órakor meg fogok jelenni istentiszteletükön. Ezzel eljöttem körükből, s mentem a nagybeteg református asszony lelképásztori látogatására.

Ezen előzmények után jelentem már meg a mondott időben, január 23-án esti 6 órakor, a h.-vámospécsi baptisták istentiszteletén s mondhatom, hogy eléggé változatos életemnek legalább ezen a téren, ez volt eleddig a legérdekesebb estéje. Az imatermet minden legkissebb zugában is betöltő nagy hallgatóság előtt, mert a vámospécsi reformátusok is hírét vevén dolgomnak, a hányan csak befértek a terembe, eljöttek a történendők meghallgatására, a baptista istentisztelet elvégződése után, tehát 7 órától egynegyed 10-ig, kilenc negyedórán át tartó nagy hitvitát folytattam a baptistákkal, illetőleg főként azok előjárójával, *Farkas Józseffel*.

Mielőtt leírnám e vitát, megismertetem e *Farkas Józsefet*. Élete javában levő, 40—45 év körüli, egyszerű,

komoly, minden magasabb tanultság nélkül való, a maga szavai szerint tanulatlan, iskolázatlan ember. Mások is azt mondották róla, hogy az elemi iskolákon kívül nem tanult semmit. Istenkáromló, laza életű ember volt, de 11 évvel ezelőtt baptistává levén, egészen megváltoztatta addigi életmódját. Sokat jár-kel a vidéken a baptista tanok terjesztése végett és az aztán valóban bámulatos, mennyire ismeri a bibliát! Nem tudsz, vagy legalább alig tudsz olyan szentirati tételt mondani, a melyre abban a pillanatban rá nem mondaná és pedig az író, a rész és a vers legpontosabb megjelöléséig menő precizitással, hogy hol található az meg az ó vagy az új szövetségben.

Ezzel az emberrel küzdöttem január 23-ának estéjén kilenc negyedórán keresztül.

Máté 11, 28—30. alapján (jöjjetek én hozzám stb.) prédikálván, elvégezte tehát *Farkas József* baptista előjáró az általa vezetett istentiszteletet, a melynek folyamán a hívők a mi zsoltáros és a saját baptista énekeskönyvükből énekeltek, majd egy *Szücs Eszter* nevű fiatal leány mondott egy költeményszerű beszédet, mely az emberiség nyilvános bűneit, főként az istenkáromlást s a részegeskedést ostorozta, s ezek után reám az én szerepléseimre került a sor.

Kezembem a bibliával s a heidelbergi kátéval föl léptem az emelvényre, a harmóniumon játszó fiatal férfi leszállván onnan, ketten állottunk ottan *Farkassal*. Letevén kezemből a kátét, beszélni kezdtem. Beszédemet itt csak vázlatosan adom elő, teljes egészében annak idején, ha Isten is úgy akarja, a *Debreceni Lelkészi Tár V.* kötetében fogom mint legilletékesebb helyén, kiadni. Itt ez ügynek inkább történeti, ott inkább hittani részét írom le.

Bibliával a kezembem, lelkemben komoly meghatottsággal s az itt jelenlevők lelke iránti igaz szeretettel lépek föl e gyülekezet elé, kezdtem meg beszédemet. *Farkas József* barátom megengedte nekem, hogy ha beszédében valami kifogásolnivalót találok, azt itten elmondhatom. Amit Isten nevében beszélt a gyülekezethez, vagyis amit prédikált, az ellen egy szó kifogást sem tehetek, az biblia alapon álló, igaz keresztyén szellemű beszéd volt. De a mit a gyülekezet nevében beszélt Istenhez, vagyis a mit imádkozott az ellen már igenis van szavam. Lám csakugyan tökéletesebb hát Isten igéje az emberi beszédnél! Sok szó esett nevezetesen imádságában a megtéréstől, az újjászületésről, a világosság fiáról, és viszont sokat beszélt a meg nem tértekről az újjá nem születtekről a sötétség fiáról és ez utóbbiak alatt mindig minket reformátusokat értvén a baptistákat pedig az előbbi rendbe sorozván nem áll egészen keresztyén alapon, nincsen Istenhez intézett beszédében krisztusi szeretet.

Beszéltem aztán nekik a baptisták felekezetről hogy azok lelkészei a világi irodalom és tudomány terén is hatalmas erővel működnek tulajdonképeni hazájokban, Angliában és Északamerikában, míg a magyarországi baptisták, úgy látszik, megvetik a világi tudományt s lelkészeket sem képezetnek magok részére holott erre, Magyarországon való elterjedésük óta lett volna már elég idejük. Konstatáltam velök hogy a baptistaság fő hitelvét a gyermekkereszttség elvetését legfőbb hitágazatuknak tartják, s konstatáltam azt is, hogy ők nem azonosok a nazarénusokkal. Földi ember ne is nevezze magát soha nazarénusnak mondám mikor Máté II. 23 szerint Jézus vala az, ki nazarénusnak hivatatték.

(Vége köv.)

Csiky Lajos.

Az erdőhegyi egyházzól.

Helyreigazítás.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Becsés lapja múlt év 35-ik számában Csiha Márton elhunyt erdőhegyi lelkészársunk emléke van megörökítve egy névtelen cikkirő által. Minthogy ebben, az erdőhegyi ref. egyház egész multja téves világításban tárul a közönség elé s az rám is eshetne, ki az erdőhegyi egyházban 18 évig szolgáltam és csak egyedül szerencsétlen családi körülményeim miatt, minden beavatkozás nélkül cseréltem Csiha Márton lelkészársammal, indítatva érzem magamat, részint magam, de különösen az erdőhegyi ref. egyház multjának, s jelenének története érdekében, cikkirő elferdített állításaival szemben helyreigazítást eszközölni.

A mit cikkirő Csiha Márton lelkézi és humánus jellemének kidomborítására megírt, azt én is az utolsó betűig aláírom, — hü és igaz vala a reá bizottakban, nyugodjék békében a jó emlékü lelkészárs.

De ezek után a cikkirő olyan tere lép, a hol már a történeti hűség megkívánja azt, hogy egy exponált ref. egyház multja s jelene teljes világításban álljon az egyetemes ref. egyház történetének lapjain. Azonban cikkirő itt siklik nagyot, midőn azt írja, hogy az erdőhegyi ref. egyház 1890-ben a *megsemmisülés örvényén állott egyházközségének számos családja eloláhosodott, befészkelte magát a román szó és szokás a kálvinista nép egyszerű házaiba, rohamosan gyarapodott a még nem rég is kisdud román eklézsiá főben és tagokban.* Láttam és éreztem ezt a jó pásztor, s hozzáfogott a munkához. — Nohát én a ferdítések mai divatos világában sem tapasztaltam ehhez hasonlókat.

De lássuk és vizsgáljuk meg az erdőhegyi ref. egyház rég mult, és a XIX-ik századbeli állapotját, mert csak így igazolhatjuk a ref. egyház hivat a cikkirő légből kapott állításaival szemben.

A XVII-ik, s XVIII-ik romboló századok elsepertek a Maros és Fekete Körös közéről a protestantizmust, s vele együtt a magyarságot, — e gazdag és szép területen 60 magyar ref. egyházból csak 5 egyház: Ágya, Vadász, N-Zerind, Fekete-Gyarmat és Erdőhegy maradtak meg, s a magyarság helyére a bécsi jezsuita kormány mindenféle oláhokat telepített, Erdőhegyre pedig a megmaradt kevés magyarok közé, szinte erős oláh elem telepített. Minthogy a magyarok kevesebben voltak, mint az oláhok, a községi közigazgatásból is kiszorítottak, s így egyházi életök gondozására kényszerültek, iskolájuk, egyházuk védelme alatt huzták meg magukat, szerényen, józanon munkálkodtak, összetartottak, vagyoniilag gyarapodtak, s mint a palma, ők is naponként erősödtek az elnyomatás terhe alatt, — még 1772-ben is csak $\frac{2}{5}$ része volt a községnek magyar, $\frac{3}{5}$ része pedig oláh. Így folyt le életök a XVII. és XVIII-ik szomorú századokban, az oláh tenger közepette.

Azonban a XIX-ik század elején 1818-tól, midőn József nádor a kinestártól megvette a kisjenői uradalmat jobb napok következtek a magyarságra azon a vidéken. Erdőhegyen a községi élet vezetése a magyarság kezébe került mert már ekkor vagyoniilag, életképességben naponként erősödött, úgy hogy egy, két évtized alatt az oláhság birtokainak jórésze is kezébe került, és az 1848 évi oláh lázadás alkalmával az Erdőhegyet megrohanó oláhokat — az aradi nemzet-

örök segítségével diadalmasan verte vissza, s már ekkor kétszeres számban multa felül az oláh elemet. Az 1870-ik népszámlálás alkalmával az oláhság 400, a ref. magyarság pedig 1300 lélekkel szerepel. 1880 és 1890 év között az erdőhegyi ref. magyar nép vagyoni és szellemi számbeli ereje így állott: Van a községnek 65 sessió földje, ebből 60 sessió a magyarok kezén van, 310 beltelekből már csak 60 van az oláhok kezén ez is pusztuló félben a mellék utcákon, ezenkívül a magyarok átmentek Kis-Jenőbe, melylyel a Fehér Körösön egy nagy állami hid köti össze, és, ott az oláhok 52 sessió földjéből már ekkor megvásároltak 21 sessiót. Az oláhság naponként pusztul Kis-Jenőn is, de különösen Erdőhegyen.

A kis-jenői reformátusok rég idő óta adófizető tagjai voltak az Erdőhegyi egyháznak ugyanazon adókulcs szerint fizettek, ugyanazon jogokat és köteleességeket gyakorolták, teljesen összeforva egyházzal az erdőhegyiekkel. Tehát ezeket sem kellett összeszedni Csiha Márton lelkészársunknak. A ref. egyház lelkek száma Kis-Jenő-Erdőhegyen az 1880-iki népszámlálás szerint 1500 körül volt.

A magyarság ily nagymérvű anyagi és szellemi megerősödése Körözi János jegyzőnek és a vele együtt működő lelkészek és tanítóknak érdeme. Ez a buzgó ref. magyar ember Körözi János felszázadon keresztül működött részint mint tanító, részint mint jegyző Erdőhegyen a magyarság érdekében. Kis-Jenőn pedig Hirsch Béla községi jegyző működött erős magyar szellemben.

Az egyház téren 1872-től 1890-ig a presbyteriummal és Körözi Jánossal együtt következőképen munkálkodtunk. Először is új adókulcsot állapítottunk meg birtok aránylagos alapon, s erre az egyház 800 frt. adósságát kivetettük és beszedtük, mely adósság a hibás adókulcs és még hibásabb előirányzás miatt szaporodott fel az egyházban. Ezután egy alkalmas 3 utcára szolgáló, központon fekvő házas telket vásároltunk meg 1100 frt-ért, ennek déli utcájára egy nagy korszerű leányiskolát építettünk, melynek építésére megboldogult József fhg. 20,000 téglát ajándékozott. A két tanító fizetését megjavítottuk 10—10 köből buzával. — A 80-as években a templomot és tornyot megújítottuk 3000 frt. költséggel — egy özv. nő és özv. ember ajándékából a megújított templomba egy 12 változatú Dangi-féle orgonát állítottunk 1200 frt. értékben. Emellett a fiú iskolában és paplakon több korszerű javításokat eszközöltünk. A parochiát és a papi szőlőt József fhg. ajándékából nemes gyümölcs fákkal beültettük. Végre pedig a 80-as évek utolján egyházi adóhátrányokból behajtottunk 600 frt-ot, s azt takarékpénztárba tettük olyan határozat mellett, hogy ezen tőkét a befolyt egyházi adófeleslegből és adóhátrányokból évenként gyarapítani kell és minél előbb egy harmadik iskolát felállítani, minthogy a tankötelesek ma is már össze vannak zsufolva a két iskolában. Megjegyzendő itt, hogy az erdőhegyi egyháznak semmi néven nevezendő jövedelmi alapja nincs az évenként kivetett egyházi adón kívül, tehát saját erején küzdötte fel magát a 2-od osztályu egyházak sorába.

Csiha Márton megboldogult lelkészársunk ilyen anyagi és szellemi állapotban vette át az erdőhegyi egyházat 1890-ben.

Ezek után azt kérdem névtelen cikkirőtől és a figyelmes olvasótól hogy a megsemmisülés ösvényén állott-e az erdőhegyi ref. egyház 1890-ben? Vajjon eloláhosodott ref. családok képesek lehettek-e ily erős

magyar ref. szellemet teremteni? Befészkelhette-e a román nyelv és szokás a kálvinista magyar nép egyszerű házaiba magát ott, hol századokon keresztül a kevesebb számu magyarság kisebbségből többségre és vagyoni tulsulyra küzdötte fel magát? És én 18 év alatt soha sem hallottam magyar embertől egyetlen egy oláh szót sem, sohasem észleltem a magyar nép közt semmiféle oláh szokást, soha össze nem házasodtak, általában az oláh szó és szokás még a községházánál sem volt észlelhető. Általában merem állítani, hogy az erdőhegyi kálvinista nép példányképe lehet minden idegen faj közt küzdő magyarságnak, mert akkor nem volna okunk keseregni az elnémult harangok miatt. Nem szabad tehát ez erdőhegyi magyarság eredményes és hazafias küzdelmét befeketíteni. Különbön egy eloláhosodott, családokból álló egyház visszavezetésére 16 éves lelkési pálya elégtelen, — évtizedek vagy fél századok buzgó és mélyen járó munkássága kívántatik. Csiha Márton kollegánknak elég érdeme a rövid idő alatt, az átvett örökség fentartása és gyarapítása és bizonyosan ő maga protestálna az ellen, hogy ő 16 év alatt új eget és földet teremtett Erdőhegyen, hogy ő eloláhosodott magyarokból buzgó, munkás, takarékos magyar reformátusokat varázsolt elő.

Ő mindenben hű szolgálja volt az Urnak, de azok voltak azok is, a kik ő előtte járnak s az volt az erdőhegyi nép, mely szentvallásban minden üldözések dacára is meg maradt. Maradjon is meg és virágozzék tovább is. Béke velünk.

Körösszeg-Apáti.

Pató Károly,
ref. lelkész.

IRODALOM.

Köznapi Imádságok. Irta Csiky Lajos, debreceni ev. ref. theol. akad. tanár. Ára kötve 8 korona. Debreczen 1906. Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala. Lap. I—VII+1—481.

Tempora mutantur, et nos mutamur in illis! Mikor 1890-ben Dr. Csécsi Miklós „Hétköznapi könyörgések templomi használatra“ irt munkáját kiadta, a legnagyobb megütközéssel fogadta a kritikának egyrésze amiatt, hogy az egyszerűbb s tanulatlanabb hívek lelki szükségéhez mérten, szerző ódonszavakat is alkalmazott. Én pedig, ki e könyvnek, ha jól emlékezem talán éppen e lap hasábjain, egyik kritikusa voltam távolról sem ütköztem meg a felett, hogy Csécsi, az igazán hívő és kenetteljes imairó, valami középutat keresett. Ne feledjük, hogy az újabb kor imairói s ezek között különösen a zengzetes és ragyogó irányu Révész Bálint, oly irányt honosítottak meg, mely elbűvölt és magával ragadott nemcsak minden lelkészt, de még az ifjúságot is. Élénken emlékezem, hogy még theológus sem voltam s már is megvettem Révész vasárnapi s ünnepi imáit, s oly kimondhatatlan boldog érzéssel olvastam és annyira szerettem, hogy a többi könyveim értéke elhomályosodott szemeim előtt. Új hang volt ez abban az időben. Igyekezett is megszerezni minden pap, még az idősebbek is, s csak itt-ott volt található egykét öreg, ki Szikszai „Lelkiáldozatát“ félre nem tette. De volt

ebben egy igen nagy csalódás. Nincs ugrás a természetben sem s épp így nincs a szellem világában. A Szikszai és az újabb s p. o. a Révész és Baksai irány között nagy a közbevetés. De ez sok helyen figyelmen kívül maradt. És hogy mik lettek ennek a következményei, megvilágosítja többek között az a példa, melyet itt elmondok. *Sziládi László* köznapi imakönyve, kék borítékban volt, mint régebben a komáromi kalendárium. Ezt használta egy lelkész ott a Dunaparton az átmeneti korszakban. Egyszer azonban félretette. Ekkor történt, hogy felszólalt a kurátor uram s azt mondta a papnak: tisztelendő uram (a dunai kerületben ez a megszólítás) miért nem a komáromi kalendáriumból könyörög kigyelmed, mikor mi azt olyan nagyon szeretjük. Hogy mit válaszolt erre a lelkész, nem tudom. De azt már nagyon jól tudom, hogy azokat az imákat és beszédeket, a melyekre azt szokták mondani: „olyan szép volt, hogy nem is értettük,“ a mysticismus felé néha erősen is hajló népkedély szívesen fogadja. Ez magyarázza meg a fentebb említett pap eljárását, miután a Sziládi irány olyan magas s mondatfűzése oly nehézkes, hogy azt az egyszerű falusi nép meg nem értheti. Ehez szükséges bővebb magyarázat. A tanulság pedig az, hogy Révész Bálint korszakot alkotó templomi imái, olyan műreemekek, a melyeknek teljes megértése és átérzéséhez műérzék és magasb műveltség kell.

E meggyőződéssel vetett számot Csécsi, Szolnoki és Csiky! És míg 1890-ben Csécsit többen elítélték, 1894-ben már Szolnoki Gerzson azt merte mondani: „A régiek szebben“ imádkoztak, mint mi. Nyelvezetök erőteljesebb, mint a miénk, hitök mélyebb s biblászabb keresztyének, mint mi. És Szolnoki imái (pedig ezekben is vannak erősen ódonszavak is!) kedvességet találtak nemcsak a gyülekezetben, de a kritika részéről is.

A közvetítő irány e triumviratusának, egyik igazán számottevő tagja Csiky Lajos is, a *gyermekded kedélyű imairó*, ki már a külföldi szerzők után dolgozott család első imakönyvével is olyan hódítást tett, mely ritkítja párját. A békésbáti lelkészegyesület pedig, kemény kritika tüzeben forgatta meg az ifjúság számára irt pályamunkáját s némi kívánalmak valósulta után, a pályadíjat egyhangulag és örömmel adta ki neki.

Akárcsak a jó öreg Szikszait hallanók, azzal a különbséggel, hogy Csiky irány a mai izlésnek is megfelelő. Ezért neveztem én őt régebben már, a *halottaitól feltámadott öreg Szikszainak!* A gyönyörű biblikus irány a bibliai eszmék tapintatos feldolgozása, a bibliai képes szövegek remek alkalmazása, a hitben és megnyugvásban való erősítés megragadó hatalma és mestersége, Csiky Lajost oly népies imairóvá avatják, hogy előtte méltán kalapot emelhetünk, főképp ha még azt is hozzá vesszük, hogy a Krisztusba vetett egyéni hite, kivétel nélkül átmelegíti minden imáját.

Ne gondolja azonban senki, mintha Csiky minden tanulmány nélkül jutott volna e tulajdonokhoz s ahhoz a roppant termékenységhez. Az arravalóság és kedv mellé kell még tanulmány is. Mesterei az Ur után, ott vannak leginkább a reformációt követő ama századokban, a melyeknek rettegései voltak az igazán hatalmas tanítók. Ezeknek a szelleme termékenyítette meg Csiky lelkét, kinek elfogadó és feldolgozó képességében, még az átvett dolgok is egyéniségének fényében ragyognak annyira, hogy alig vagyunk képesek az eredeti és átvett illetőleg elsajátított részleteket egymástól megkülönböztetni.

* Verba valent sicut nummi. G.

Van-e vaskos kötetben négy hétre való reggeli és délutáni köznapi ima. A négy évszakra tiz-tiz könyörgés. Két hétre reggeli és délutáni adventi s ugyanennyi bűnbánati hétre való reggeli és délutáni ima. Nagy szárazság és hosszás esőzés idején mondandó három-három ima. Nagy emléknapokon, illetőleg reformáció emléknapján, király születése napján, március 15-én, október 6-án, óév utolsó estjén s végre betegekért mondandó tizenkét imádság.

Es mindezeket az a Csiky írta, a kinek ez már, ha jól tudom, *ötödik imakönyve*. De ha csak imairó volna: E mellett még theol. tanár, a rabok papja, főiskolai dékán, tudományos író s olyan felolvasó, a ki még a budapesti jogászvilág előtt is börtönügyi előadást tart. Ne csodáljuk, hogy a királyi kegy a „*Ferencz József lovagrend*“ keresztjével tüntette ki és méltányolta. Büszke is rá a mi jó Lajos barátunk, a mit némelyek még rossz néven is vesznek. Engedjük az ő becsületes lelkének, ennek az igazán gyermekked kedélyü jó és hasznos embernek, ezt az ártatlan örömet! Neki csak két hibája van, az egyik, hogy: a társadalmi életben a szive többet beszél, mint a feje, a másik pedig, hogy: túlhajlja magát a munkával s nem kiméli az egészségét. Öregszik is erősen, pedig még nem is öreg ember.*

Hogy dolgozik Csiky? A legilletékesebb lélek panaszból tudom, hogy: az álmat is megvonja magától s még a tanórák közötti fertályokon, sőt étkezés közben is diktál vagy dolgozik. Hát ez ellen lovag barátom! nekem, jobban mondva *ennek a kézalatti imakönyvnek is kifogása van*. Vannak ebben sok nagyon szép darabok; de vannak olyanok is, a melyeken ott sötétlik a kimerült ember gyengesége. Hiszen még a fáradt madár is pihenő ágat keres, hogy megnyugodva újult erővel repülhessen tovább. Ennek a kimerültségnek, a könyvet megvevő közönség is megadja az árát! Tudnék több helyre rámutatni. De nem bántom. Meg vagyok győződve, hogy az általános jóakaratu észrevétel is, meghozza gyümölcsét. Tehát több nyugalom, behatóbb megfigyelés, hogy azok a hosszúra nyújtott mondatok rövidüljenek, a keret méretei szabályosabbak legyenek s ugyanazon szavak, ugyanazon mondatokban, a szép hangzás rovására ne torlódjanak.

Na de a nap tányérán is látszanak foltok, és mégis ragyogva világít. Ezek az észrevételek sem rontják le tehát a kézalatti munkakönyv értékét, melyet pap-társainak figyelmébe jó lelkiismerettel ajánlhatok.

Garzó Gyula.

KÖZÉLETÜNK.

A magyar ág. hitv. evangélikus és az ev. ref. egyház közötti viszony.

Az 1891—94-iki zsinat az E. A. 4. §-ában kimondotta hogy „az evang. egyház az ev. ref. egyházhoz való testvéri viszonyát fenntartja s ápolja“. Ugyanezt a nyilatkozatot tette a reformátusok 1891-iki budapesti zsinata is. A két testvéregyház közötti viszony ennélfogva nemcsak az államjogban van szabályozva, hanem azt a két autonóm egyház a megújított nagygyeresdi egyezségben közelebbről is körvonalozta.

* Én bizony Isten nem öregszem, hallod! Cs. L., mint e cikk korrektora.

A történeti részben láttunk, hogy a hazai két prot. egyház unióját célzó törekvések eredményre nem vezettek. Az 1891-iki zsinatok is csak annyit tudtak megvalósítani, hogy a két egyháznak közös érdekű ügyekben önálló határozó joggal nem bíró együttes bizottság közreműködésével való, érintkezését lehetővé tették. Ez alapon a ref. egyetemes konvent már 1893. évi közgyűléséből megkereste az evang. egyetemes egyházat az iránt, hogy a mindkét egyházat közösen érdeklő ügyekben való közös értekezés céljából évről évre vagy az évek bizonyos sorára, egyenlő számú tagokból álló bizottságokat válasszanak, melyek a szükséghez képest értekezés végett összejöjjenek s a határozási jog kizárásával, tanácskozásaik eredményéről kiküldő gyűléseknek véleményes jelentést tegyenek. Az egyetemes közgyűlés az indítványhoz örömmel hozzájárult s az egyházunkat s az ev. ref. egyházat közösen érdeklő ügyekre kiküldött bizottságot megválasztotta s az egyetemes ügyrend (l. 172. lap) 52—53. §-ai alapján évről évre újra megalakítja. Ez a közös prot. bizottság ezidő szerint főként az 1848 : XX. t.-cikk végrehajtása tárgyában serényen működik.

Ugyanez a közös bizottság készítette elő az ú. n. nagygyeresdi egyezség megújítását, a mely egyezség az ág. hitv. evang. és az ev. ref. egyházek közötti viszonyt illetőleg nevezetes jogforrást képez. Az egyezség megújítására nézve az 1896-iki ev. ref. konventnek az egyetemes evang. közgyűléshez intézett átirata szolgál alapul. A véleményadásra kiküldött közös prot. bizottság a nagygyeresdi egyezségben megállapított elvek szem előtt tartásával készült új egyezséget elfogadás végett az 1900-iki egyetemes közgyűlés elé terjesztette. Az egyezséget az egyetemes közgyűlés — annak kiemelésével figyelembevételével eddig kötött és érvényben levő szerződések nem érintenek — elfogadta. Az ev. ref. konvent 1900. évi ülésében 59. jkvi pont alatt szintén elfogadta s ekként az egyezség, az evang. egyházzal egyetértőleg, 1891. július 1-jén hatályba lépett. Hatályba kiterjed a horvát-szlavon egyházakra is és pedig nem fakultatív, hanem kötelező formában.

Az egyezség az E. A. 4. §-án alapul. Megkötésére az egyetemes közgyűlést az E. A. 150. §-ának e) és f) pontjai hatalmazták fel.

Az egyezség mindezeknél fogva a magyarországi két prot. egyház képviselőiben — az ev. ref. egyház egyetemes konventje s az ág. hitv. evang. egyház egyetem között — a nagygyeresdi egyezségben már 1833-ban megállapított elvek szem előtt tartásával, azon célból köttetett, hogy a két protestáns egyházban a hittudomány és egyházi szertartások körül fennforgó hagyományos különbségeknek kölcsönös tiszteletben tartása mellett egyfelől a békesség és testvéri szeretet a két egyház között tovább is fentartassék és megszilárdíttassék, másrésről a hitélet egymás segélyével kölcsönösen ápolttassék és fejlesztessék.

Ezen testvéri egyezség az alábbi viszonyban lévő hiveknek és gyülekezeteknek, az ezekben működő lelkészeknek és tanítóknak, valamint ezek hatóságainak kölcsönös jogait és kötelezéseit, úgy az ez ellen vétők irányában való eljárást szabályozza.

A testvéri egyezségekre lépő két egyház hivei a következő négy viszonyban élhetnek egymás közt az egyes helyeken:

I. Mint ugyanazon városban vagy községben két teljesen önálló gyülekezet hivei.

II. Mint szerződéssel, vagy hosszabb időn át tartó gyakorlattal megerősített módozatok mellett egyesült anya vagy leányegyházközségek tagjai.

III. Mint nem egyesült csak csatlakozott anya vagy leánygyházközségbeli hivek.

IV. Mint szórványban levő hivek.

Elürebocsátással annak, hogy ezen megállapodások az összes viszonyokra, a lelkészek, tanítók és hivekre nézve csak annyiban kötelezők, a mennyiben ezek a közöttük fennálló szerződés pontjaival, vagy eddigi rendes gyakorlatokkal nem ellenkeznek ezen testvéri egyezségben a két protestáns egyház tagjainak valamint a lelkészeknek és tanítóknak kölcsönös jogai és kötelezései a fentírt négy viszonyra vonatkozólag a következőleg szabályoztatnak.

I. Önálló gyülekezetek.

1. §. Ha ugyanazon városban vagy községben mindkét egyháznak külön önálló gyülekezete van s ezek lelkészei egymás helyett, a másik lelkész beleegyezése vagy akadályoztatása esetén, végeznek valamely egyházi cselekményt, tartoznak az általuk teljesített cselekményről pontos anyakönyvi jegyzéket küldeni a lefizetett híványszerű, vagy felsőbb hatóság által megállapított stólával együtt, az illetékes lelkészi hivatalnak. Mindkét lelkész köteles igazolni, illetve meggyőződést szerezni, hogy a kézbesítések megtörténtek-e?

II. Szerződéssel vagy hosszabb időn át tartó gyakorlattal megerősített módozatok mellett egyesült anya vagy leánygyházközségek.

2. §. Ha az egyesült anya vagy leánygyházközségeknek kölcsönös szerződése van, annak érvénye tovább is fennáll, ha azonban írott szerződés bármiképpől nem volna, az esetben a fennálló gyakorlat szerinti kölcsönös jogok és kötelezettségek írásba foglalandók. A mennyiben pedig a kölcsönös jogok szabályozására sem szerződés, sem megállapodottnak elfogadható joggyakorlat nincs, vagy ha van is, de némely jogviszonyok azok által szabályozva nincsenek, azon esetben és azon jogviszonyokra nézve ezen testvéri egyezség intézkedései az irányadók.

Ezen egyesült egyházak egymás iránti viszonya azonban változást is szenvedhet, de mindenkor csak a felsőbb egyházmegyei és egyházkerületi hatóságok kölcsönös beleegyezésével a következő esetekben.

a) ha az egyik hivei annyira megerősödnek, hogy önálló anya vagy leánygyházközséget alkothassanak.

b) ha az egyik egyház hivei annyira megyengülnek, hogy addigi testületi kötelezettségeinek többé elegendőt nem tehetnek s ekkor a másikkal csatlakozási viszonyba lépnek.

3. §. Külön szerződés vagy érvényes gyakorlat hiányában az ilyen egyesült anya vagy leánygyházakban a lelkész és tanító azon egyház kebeléből választandó, a melyik egyháznak egyházi adót fizető hivei többségben vannak.

A választás mindig azon egyház törvényei szerint történik, a melyhez a megválasztandó lelkész vagy tanító tartozik s a választásban mindazok részt vesznek, a kiket a választási jog bármelyik egyház választási törvényei vagy szabályrendeletei szerint megillet.

A mindenkori lelkésznek, illetve tanítónak illetékes egyházi felsőbbsege van az egyesült egyház kormányzatára és felügyeletére hivatva a gyülekezet tehát ezen felsőbbségnek választásába befolyik, az egyház fokozatos testületeinek közgyűléseiben részt vesz, az illető egyházi törvényekben meghatározott módon.

4. §. Az egyházi előjárók mindkét egyház kebeléből választandók — az egyházi adót fizető gyülekezeti tagok számarányában. Gondnok, illetve felügyelő azonban mindig kettő, és pedig mindegyik egyház kebeléből egy-egy, választandó.

5. §. Ha ilyen egyházi községek az egyik egyház kebelébe tartozó külön önálló anya vagy leánygyülekezetté alakulnak a fenti elvek szerint, az esetben a vagyonmegosztás felett az egyesülési szerződés határzatai az irányadók.

Ha azonban ilyen szerződés vagy abban a vagyonfelosztásra nézve intézkedés nem volna, azon esetben az alapítványi vagyon azon egyház hiveié lesz, a mely egyház céljaira az alapítvány tétellett. Egyéb vagyon az eddigi egyesült egyházközség közös céljaira fentartandó mindaddig, míg az mint egyesült gyülekezet fennáll.

A mennyiben pedig ezen egyesült gyülekezet mindkét egyház felsőbb hatóságainak engedélyével mégis feloszlanék, ezen vagyon is felosztatik, és pedig a két egyháznak ott egyházi adót fizető hiveinek számaránya szerint.

A midőn ezen elválás alkalmával a gyülekezetek között nézeteltérések merülnének fel, akkor a két egyházkerület közgyűlése egy-egy lelkészi és egy-egy világi egyénből álló bizottságot küld ki, melynek elnökét, ha a kiküldött bizottsági tagok első összejövetelük alkalmával elnökválasztásban megegyezni nem tudnak, az egyesült gyülekezet egyházi adót fizető tagjai többségének kerületi elnöksége nevezi ki. A bizottság az elválás módozatait végérvényesen megállapítván, kimondja az elválást, és eljárásáról mindkét egyházkerületnek jelentést tesz.

6. §. Ha az egyik egyház hiveinek önálló anya vagy leánygyülekezetté alakulása által az elhagyott egyház hivei annyira elgyengülnek, hogy szinte önálló anya vagy leánygyülekezetet többé nem alkothassanak, a másik egyház önállóvá lett gyülekezete köteles őket mint csatlakozottakat befogadni, azon kötelezettségek leendő teljesítése mellett, melyek ezen egyezség harmadik fejezetében a nem egyesült, csak csatlakozott gyülekezet tagjaira nézve irányt adók, a nélkül azonban, hogy a részükre az elváláskor esett vagyont vagy annak bármely részét követelhetné.

Ezen vagyon egészben a csatlakozott gyülekezet által kizárólag azon célra gyümölcsöztetendő, hogy így idővel vagyoniilag megerősödjön, ezen egyház hivei is önálló gyülekezetet alkothassanak.

7. §. Az egyesült egyházközségekben is jogukban áll az ott kisebbségben lévő egyházhoz tartozó hiveknek minden olyan alkalommal, a midőn lelkészi szolgálatra szükség van, külön költségekre saját egyházuk hitvallását követő lelkésznek szolgálatát igénybe venni.

8. §. Egyesült anyagyülekezetekben:

a) az anyakönyvek közösek.

b) a lelkész a nyilvános urvacsorát mindkét egyház hiveinek külön, és pedig először saját egyháza hiveinek, az illető hivek egyházának hitvallása szerint köteles kiszolgáltatni tehát az ev. ref. hitvallást követőknek kenyérrel, az ág. hitv. követő evangélikusoknak pedig ostyával. Így köteles gyóntatni, illetve urvacsorát kiszolgáltatni a betegeknek is.

c) a két egyház confirmálandó növendékeit köteles a lelkész külön órákban egymástól elkülönítve oktatni, a confirmálást azonban mindkét egyház növendékeivel külön, saját hitvallásu lelkészük végzi. A megtörtént confirmációról a confirmáló lelkész köteles anyakönyvet vezetni. Egyik egyház növendékét még a szülők határozott kívánatára sem szabad a másik egyházba átconfirmálni, sem befogadni. Nem szabad a lelkésznek magyarázatai alkalmával a másik egyház hitelveit bíráltni vagy sérteni;

d) a vallástani tárgyakban mindkét egyház növendékeit a tanító köteles együttesen oktatni, kivétel-

vel a nem saját egyháza hittanának, a melynek tanítása az egyesült egyház lelkeszének köteleességét képezi.

9 §. Egyesült leánygyülekezetekben :

a) az egyesült leánygyülekezet mindkét egyházhoz tartozó hivekről és gyermekekről a tanító mindkét egyház illetékes anyagyülekezeti lelkeszének külön számol.

Ha mindkét egyház egyházkerülete megadta a tanítónak (a ki esetleg praeoráns levita vagy facultált egyén) a keresztelhetési engedélyt : szigorú kötelesege a tanítónak az általa végzett keresztelesekről, mind két protestáns egyház hiveiről külön-külön, pontos jegyzéket vezetni és ezen jegyzéket minden hó végével külön-külön mindkét illetékes anyagyülekezet lelkeszi hivatalának beküldeni, valamint annak kézhezvételéről a választudósításból, melyet öngazolás végett kérni és megőriznie kell, meggyőződést szerezni. Ha az egyesült leánygyülekezet mindegyike egy és ugyanazon ugyancsak egyesült anyaegyházközséghez tartozik a tanító a mindkét részre keresztelesekről csak egy jegyzéket vezet ;

b) ha a keresztelhetési engedély csak az egyik egyházkerület által van a tanítónak megadva, a másik egyházhoz tartozók kereszteleseitől óvakodni köteles ; a jogosan keresztelesekről vezetett jegyzéket pedig az illetékes anyaegyházközség lelkeszének az előbbi pont szerint nyújtja be ;

c) a két egyházhoz tartozó növendékek confirmációját és hittanítást a tanító külön órában — az ezen oktatást az anyagyülekezetekben 8 §. c), d) pontjai szerint — tartozik teljesíteni ; a vallástan többi tárgyaiban az oktatás közös. Ugy a külön, mint a közös órákban a tanító kerülje mindazt, a mi bármelyik egyházhoz tartozó hivek hitvallásbeli érzékenységét a legcsekélyebb mérvben is sérthetné ;

d) bármelyik egyház halottait az egyesült leánygyülekezetben a tanító csak akkor temetheti el, ha a felek a halálesetet illetékes anyagyülekezetük lelkeszénél bejelentették, és a lelkesztől az eltemetésre engedélyt hoznak. E szabály alól kivétel csak távol eső leánygyülekezetben van megengedve és csak akkor és azon tanítónak, ha és a melyik tanítónak az illetékes egyházmegyei gyűlés, tekintve az anyagyülekezet távoltságát, egyszer s mindenkorra engedélyt adott a távollevő illetékes anyagyülekezetbeli lelkesz külön engedélye nélküli temetésre. Ezen esetben azonban köteles a tanító az általa eltemetett halottakról pontos jegyzéket vezetni s azt az illetékes anyagyülekezeti lelkeszi hivataloknak minden hó végén pontosan beküldeni s annak kézbevételeiről ezen § a) pontja szerint meggyőződést szerezni.

III. Csatlakozott gyülekezetek.

10. §. Nem egyesült, csak csatlakozott anya vagy leányegyházközségnek azon egyházközségek tekintetnek a melyekben az illető helyen az egyik protestáns egyháznak van anya vagy leánygyülekezete, a másik egyháznak pedig sem helyben, sem 6 km. vagyis olyan távolságban, a hová a hivei nagyobb költség és alkalmatlanság nélkül templomba járhatnának és gyermekeiket is iskolába jártathatnák, sem anya, sem leánygyülekezete nincs. Ez utóbbi egyház hivei az előbbi egyház anya vagy leánygyülekezetéhez csatlakozottaknak jelentetnek ki. Mindkét egyház főhatósága kölcsönösen elismeri, hogy ily helyeken saját hiveit mindig a másik egyház hiveivel csatlakozási viszonyban levőnek te-

kinti s minden egyházi viszonyait az alábbiak szerint intézik és bírálják el.

11. §. Ily csatlakozási viszonyban levő gyülekezetek, akár anya, akár leánygyülekezetek legyenek azok mindig csak az egyik egyház jellegével bírnak ; a gyengébb egyházhívek pedig ehhez csatlakoznak, akkár jár ki hozzájuk évenként egyszer vagy többször saját egyházuk illetékes anyagyülekezetbeli lelkesze, akár nem

12. §. Ezen csatlakozott gyülekezetekben :

a) a lélekpénzt, párbért, közmunkát, gabonát — szóval — mindennemű egyházi adót, úgy szintén tandíjat és stólat mindig ugyanazon kulcs szerint tartoznak fizetni mindkét egyház hivei a jellegzet adó gyülekezet pénztárába, azonban a csatlakozott másik egyház hiveitől beszedett egyházi adónak felét — a tandíj és stóla ide nem számítván — a jellegzet adó gyülekezet pénztára, a csatlakozottak illetékes anyagyülekezete pénztárának köteles átszolgáltatni.

A közmunka akár természetben, akár pénzben, mindig egészen a jellegzet adó egyházközség javára rovandó le.

Ezen egyházi adók kivetését mindig a jellegzet adó gyülekezet eszközli a csatlakozott egyház hiveire is. Az ezen kivetést neheztelő fél azonban panaszával saját illetékes felelbbviteli hatóságához fordulhat, a mely a kivetést eszközölt gyülekezet egyházának törvényei szerint bírálja el a panaszt.

b) a jellegzet adó gyülekezet temploma, iskolája, lelkesz vagy tanító lakának építési költségeihez a csatlakozott egyházhívek csak önkéntes adományokkal járulhatnak ; azonban a rendes javítási és fentarási költségeket a testvéregyházhívekkel közösen egyforma kulcs szerint viselik ; mégis, amennyiben ezek a közpénztárból fedeztetnek, e címen a csatlakozottak ellen külön kivetésnek helye nincs, viszont, ha ezen rendes javítási és fenntartási költségek külön kivetés útján fedeztetnek, a csatlakozottakra eső összeg fele nem szolgáltatandó át az a) pont szerint illetékes saját anyagyülekezetbeli pénztárnak ;

c) olyan gyülekezetben a hol az egyházi terhek birtokaránylag szoktak kivettetni, a vegyes házasságban élő hivek föld és házbirtokára eső mindennemű egyházi fizetés azon házastárs egyházát illeti, a melyiknek a nevében a birtok telekkönyvileg áll, vagy a kit az tulajdonjogilag illet.

13. §. Csatlakozott gyülekezetben jellegzet adó egyházhívek templomának, iskolájának, harangjainak, és temetőjének, utóbbiban mindegyik testvér saját egyházának hagyománya szerinti használatához joga van a csatlakozott egyházi híveknek ugyanazon feltételek mellett, mint a jellegzet adó testvérgyülekezet hiveinek, és pedig akár ki szokott járni a csatlakozott egyház anyagyülekezetbeli lelkesze nyilvános istentiszteletet tartani, temetést vagy más funkciót végezni, akár nem.

14. §. Bármelyik csatlakozott egyház tagjainak mindenkor jogukban áll minden egyházi funkciót saját hitvallásu illetékes lelkeszükkel saját költségükre végezteni. E célra a jellegzet adó gyülekezet köteles a templomot vagy imaházat a csatlakozott gyülekezetek részére akár nyilvános istentisztelet akár halotti gyászbeszéd, esketés vagy keresztelese, vagy egyéb egyházi cselekmény végeztetése végett, azon meghatározott órákon kívül, a melyekben a jellegzet adó egyházközség nyilvános istentisztelete tartatni szokott, átengedni.

15. §. Gyülekezeti előljárók ilyen gyülekezetekben az egyházi adót fizető hivek száma arányában mindkét egyház hivei közül választandók.

16. §. Nem egyesült, csak csatlakozott gyülekezetekben, ha a csatlakozott egyház hiveinek lélekszáma és vagyoni ereje annyira növekednék, hogy az egyházi adója és egyéb járandósága egészben a jelleget adó egyház hiviét eléri vagy megközelíti, joguk van a felsőbb egyházi hatóságuknál lépéseket tenni az iránt, hogy egyesült gyülekezetté alakulhassanak, a mely esetben mindkét egyház hiveinek kölcsönös jogai és kötelezettségei mindkét egyházhivek egyházi felsőbbsége által megerősített, méltányos alapon kötött, tüzetesen intézkedő szerződésbe foglalandó.

17. §. Ha pedig a csatlakozott egyház hivi önálló anya vagy leánygyülekezetté alakulnának, ez esetben a gyülekezet eddigi ingatlanai, egyházi és iskolai épületei s egyéb vagyona marad az eddigi jelleget adó egyházgyülekezeté, abból a csatlakozottak sem részt, sem semmiféle kártérítést vagy visszafizetést nem követelhetnek, sőt — amennyiben a különválás által az eddigi jelleget adott egyházgyülekezet annyira meggyengülne, hogy mint önálló gyülekezet magát fenntartani nem képes és az önállóvá lett másik egyházgyülekezetéhez kíván csatlakozni — ez most már mint jelleget adó köteles azt, mint most már csatlakozottat, a 6. §. értelmében és feltételei mellett befogadni.

18. §. A csatlakozott viszonyban levő s jelleget adó anyaggyülekezetben.

a) a lelkész — a mennyiben a csatlakozó egyházhivek egyes esetekben saját hitvallásu lelkészük funkcióját igénybe venni nem kívánják — köteles a confirmálás kivételével minden egyházi funkciót teljesíteni; a csatlakozott egyházhivek kisdedeinek általa teljesített keresztesét vagy külön anyakönyvbe, vagy számnélkül saját anyakönyvébe, az általa eltemetett halottakat saját anyakönyvébe bevezetni és azokról minden év végén anyakönyvi ívén az eredeti bejegyzéssel szóról-szóra meg egyező aláírt másolatot, illetve kivonatot küldeni a csatlakozott egyházhivek illetékes anyaggyülekezetbeli lelkészének.

b) Minden stóla a fungáló lelkészt és tanítót illeti s a hivataltól, nem fungáló egyházi hivatalnok stólat nem követelhet.

c) A lelkészeknek, a csatlakozott egyházhivek gyermekeit még a szülők határozott kívánatára sem szabad a keresztesítés vagy a confirmálás alkalmával más egyház tagjául bejegyezni, mint a melyikhez az állami törvény szerint tartoznak.

d) Csatlakozott viszonyban levő anyaggyülekezetben a tanítók a csatlakozott egyházhivek tanköteles gyermekeire nézve kötelesek magukat a 8. § d) és 9. § c) pontjában foglalt szabályokhoz tartani.

19. §. A csatlakozott viszonyban levő, a jelleget adó leánygyülekezetben a tanító — ha neki egyik vagy mindkét egyház egyházkerülete által keresztesítési engedély van adva — ez esetben az általa keresztesítettek, nemkülönben a csatlakozott hitfelekezetbeli gyermekek vallásoktatására, confirmációra előkészítésére és mindkét egyházhoz tartozó hivek halottainak eltemetésére nézve köteles magát azon utasításokoz tartani, melyek az egyesült leánygyülekezetek tanítói részére a 9. §-ban előírva vannak.

20. §. Csatlakozottaknak tekintendők mindkét egyház részéről — a mennyiben saját hitvallásu lelképásztorok által való gondozásukról intézkedve nincs — a másik protestáns egyház kebelébe tartozó katonák, valamint a rabok — s ezek lelki gondozását a testvéregyház lelkésze a csatlakozottakra érvényes szabályok szerint köteles eszközölni.

IV. Szórványok.

21. §. Szórványokban élő hiveknek csak azon protestáns hivek tekintetnek, a kik oly községben vagy helyen laknak, a melyben és a hol egyik protestáns egyháznak nincs sem anya, sem leánygyülekezet. Ezek saját egyházuk anya vagy leánygyülekezetének kötelekébe tartoznak, annak lelki gondozása alatt állanak, egyházi adó és egyéb járandóságaikat is oda fizetik és a testvéregyház anya vagy leánygyülekezetének pénztárába semminemű adót vagy más járulékot nem tartoznak fizetni; de ha a testvéregyházgyülekezet lelkészének vagy tanítójának szolgálatát — a rendes díjak fizetése mellett — igénybe óhajtják venni: az tőlük nem tagadható.

V. Vegyes intézkedések.

22. §. Vegyes házasságok esketésénél joga van a jegyeseknek bármelyik egyház lelkészének szolgálatát igénybe venni. Az esketést az eskető lelkész saját anyakönyvébe jegyzi be és a stóla is őt illeti, de tartozik a másik fél illetékes lelkészét az esketésről értesíteni.

23. §. Vallásváltoztatás esetén, ugy a kilépésre, jelentkezésnél, mint a felvétel elfogadásánál, mindenkire nézve, saját hitfelekezetének lelkésze illetékes.

Az állami, községi és felekezeti nép és középiskolában a vallásoktatás mikéntjére nézve a következő megállapodások jöttek létre:

24. §. Minden olyan tanintézetben, a melyben mindkét protestáns egyház kebelébe tartozó tanulók vannak, hitoktója azonban csak az egyik egyháznak van, ez köteles a másik protestáns egyházhoz tartozó növendékeket is a saját egyházához tartozó növendékekkel együtt — egyenlő feltételek mellett — a vallástani tantárgyakban oktatni mindaddig, míg a másik egyház főhatósága a saját egyházához tartozó növendékek hitoktatásáról másként nem gondoskodik. Tartozik azonban minden ilyen hitoktató az általa hitoktatásban részesített másik protestáns egyház növendékeinek névsorát, a tanév első hónapjának közepéig, ezen növendékek illetékes egyházi főhatóságához beküldeni, a tanév végén pedig a tanítás eredményéről ugyanoda jelentést tenni.

25. §. Bármelyik protestáns egyház tanintézeteiben a köztartást a testvér protestáns egyház kötelekébe tartozó tanulók is igénybe vehetik ugyanazon feltételek mellett, mint a saját egyházkötelekébe tartozó tanulók, s az arra érdemesek — a körülményekhez képest egyéb jótéteményekben is részesítendők.

Eperjes.

dr. Mikler Károly,
jogtanár.

* * *

A fenti közleményt a jeles szerző *Magyar evang. egyház jog* című nagy munkájából adjuk mutatvány gyanánt, mely 724 lapon Grill Károlynál jelent meg Budapesten és 10 koronáeri (csak lelkészek, tanítók, theologusoknak), mert a bolti ár 15 k. a szerzőnél is kapható. Az értékes munka igazi utbaigazító mindazoknak, kik az egyházi élet jogi oldalait illetőleg tájékozódni akarnak. A mi ref. lelkészeink, ügyészeink, gondnokaink és lelkész-növendékeink is sikerrel használhatják azt, még egyházi jogászaink, jogtanácsosaink is, kiknek egyébként is figyelmébe ajánljuk e dolgot, melynek egy része (a második könyv) német nyelven is megjelent.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Marjai Péter ünneplése.** A nagylétei egyház szeretett lelkésze és az érmelléki egyházmegye n. é. esperese ez év elején érte el lelkészkedésének 25-ik esztendejét. Hívei ez alkalmat használták fel arra, hogy szeretett lelkészüket megtiszteljék. Jan. 29-én 50 tagu küldöttséggel keresték fel, disztribúciával, arany tollal ajándékozták meg és szép beszéddel ünnepelték. Ez ünneplésnek értékét nagyban emelte az a meleg hang, mely a lelkész családját, nejét és leányát is szép megemlékezéssel az ünnepély koszorujába füzte. A nap bankettel zárult, melyen lelkes felköszöntöket mondtak. Ez alkalomból (nem is gondoltuk, hogy ilyen fiatal pap az érmelléki esperes) szívből kívánunk az ünnepeltnek minden jót.

— **Ajándékok a kollégiumi könyvtárnak.** S. Szabó József gimnáziumi tanár Tompa Mihálynak egy 1864-iki arcképét Lévy József, a Miskolcon élő ósz költő pedig három költeményének kéziratát ajándékozta a főiskolai könyvtárnak. Nagy becsű ajándékot kapott a könyvtár nt. Sátor Dávid sz.-váraljai lelkész urtól is ki a halottaskönyv egy 1698 évi debreceni kiadását adta be a Nagykönyvtárba. Az 1698 évi kiadást nem említi Szabó Károly s így az unikum jellegű s noha címlap és hátul 1 levél hiányzik nagybecset képvisel.

— **Lutheránus napközi otthon.** A depr. ág. h. ev. egyház tanácsa vasárnapi ülésén igen humánus intézményt létesített, illetve véglegesített. A mult hideg napokon ugyanis Materny főesperes az iskolában maradt gyermekek számára az ilyféle célu Sesztina-alap kamatából meleg ebédet főzetett, minek következtében a távolabb lakó szegény gyermekek közül mind többen maradtak az iskolában, úgy, hogy a legutolsó napokban 16-gyermek részesült ez áldásos intézményben. Az egyházi tanács belátván az intézmény szükségességét, elhatározta, hogy a hátralevő hideg napokra azt állandósítja, a jövő évre pedig e célra külön helyiséget rendez be. Megemlítésre méltó az is hogy a tanács egyik tagjának áldozatkészsége fogja fedezni az alap kamatainak elfogyta után ez évre az összes költségeket, valamint a most beszerzendő evőeszközök árát, míg egy másik jóltevő ugyane célra 5 métermázsza szentet ajánlott föl. Ilyen napközi Otthonok e rendkívüli hideg és borzalmas nyomoruságu télen a debreceni ref. egyháznak a külvárosoktól mesze eső iskoláiban is nagyon feltérnének.

— **Kérelem a felsőszabolcsi egyházmegye lelkészeihez.** A nálunk folyamatban levő e. m. aljegyző választásra vonatkozólag, én a három jelölt egyike, tisztelettel kérem a nt. lelkész urakat, hogy az új szavazás alkalmával engem mellőzzenek. Ör, 1907. január 26. Vas János őri reform. lelkész.

— **Debrecen tanyai iskolái.** Ismeretes az a régi panasz, a mely a város külterületén, a tanyákon merült fel a népoktatás terén. A város, amikor már ezt a kérdést elodázhatatlannak tartotta, felvette a tárgyalásokat illetékes helyen. A közszükséglet 10 iskolának a felállitását sürgette, mert a tanyákon lakók gyermekei az iskolák elhelyezésének helytelen volt miatt azokat igen nehezen közelítették meg. Az új tanyai iskolák ügyében hosszas tárgyalások után végre döntő lépés történt. A város feliratot iatézelt a kultuszminiszterhez és sürgette az intézkedését. Apponyi Albert gróf a közelmultban Debrecenbe küldte Halász Károly miniszteri osztálytanácsost, a ki több napi tárgyalás után visszautazott Budapestre s jelentést tett a miniszternek a tanyai iskolák szükséges voltáról. Apponyi Albert gróf, aki programjában elsőrendű feladatának ismerte a népoktatásnak kiterjesztését, különösen figyelemmel volt Debrecen városának e szükségére. Ma Weszprémi Zoltán főispán kapta meg elsőnek az értesítést, hogy a miniszter a tervbe vett 10 iskola felét engedélyezte az állam terhére. A másik öt iskola felállítására Debrecen várost illeti. Az iskolák létesítésére már legközelebb megteszik úgy a város, mint a minisztérium részéről az intézkedést s lehet, hogy még e tanévben de ez év szeptemberében okvetlen meg is nyitják az új népiskolákat.

— **Csak jobb itthon.** Korocz Géza volt tétí lelkészársunkat 5000 kor. nagy fizetésre hívták meg a mult év nyarán Amerikába, hová ugylát-szik lassan az egész magyarság átköltözik. Az amerikai ref. lap közölte is e hírt, melyből azonban még sem lett semmi. Időközben ugyanis Korocz Gézát egyhangulag Turára választották meg és ő az amerikai fényes fizetésnek a kis negyedosztályu állást elébe tette és azt fogadta el. Ez azonban nem azt teszi, hogy itt nálunk a lelkészi fizetés rendezésére és javítására szükség ne volna, csak azt, hogy jobb itthon.

— **Hírek felsőbb leányiskolánkból.** A lefolyt hónap folyamán két ünnepi mozzanat emelkedett ki felsőbb leányiskolánk életében. Egyik az Uránia tudományos előadás, a melyet a tanári kar rendezett 7-én a növendékek részére, a melyen a Magas Tátrával és környékével ismerkedtek meg a növendékek. Az előadás oly jól sikerült, hogy a tanári kar előterjesztést fog tenni egy vetítő készülék beszerzése iránt.

A másik a Protestáns estély volt, melyet a leánynevelő intézett tanárkara és a növendékek rendeztek a nagyközönség előtt a tavalyi protestáns esték folytatásaképen.

Elháríthatlan akadályok miatt csak jan. 29-én tarhatta meg ez évben első protestáns-estélyét a debreceni ev. ref. feánynevelő és tanítóképző intézet tanárkara és növendékserege. A jan. 29. protestáns-estély is szép sikerrel járt, a minek értékét annál nagyobbra kell tennünk, ha vesszük, hogy a közönséget a csaknem naponta tartott s egymást erő felolvasások, estélyek, hangversenyek, előadások, színház nagyon elfoglalják s kimerítik. Ugy hogy, az a nagy látogatottság, melynek a mostani protestáns-estély is örvendett, mutatja azt, hogy az ilynemű estélyek már lelkiszükségletet képeznek s a közönség szeretetében vannak.

A jan. 29-i protestáns-estélyt a növendékekből álló hatalmas énekkar nyitotta meg Beethoven Isten dicsőségével. A kellemes, összevágó előadás mindenki elismerését megnyerte. Kutassy Róza bájosan előadott szavalatát viharos tetszésnyilvánítással fogadták. Majd Oláh Gábor, az ismert kiváló poéta olvasott fel újabb költeményeiből néhányat. Az értékes költemények igaz-élvezetet szereztek.

A vonós zenekar által ügyesen előadott magyar nóták után Uray Sándor vallásnár a házi nevelés feladatairól és módjáról tartott felolvasást, mely a leányok nevelésében oly fontos szülei nevelésről szólt. A példákkel tarkított felolvasás a jelenlevők érdeklődését mindvégig lekötötte.

Szabó István hittanhallgató hatásos szavalata után Kossotán Emilia zongora és Karakas István hegedű kísérete mellett Zádor Ilonka adta elő Gyulai Pál megzenésített „Éjeli látogatás“-át. A kisaszony művészi szavalatát, melynek értéke lebilincselő, egyszerű s természetes előadási módjában keresendő, a közönség szünni nem akaró tapsviharral jutalmazta. A természetes báj és közvetlenség igazi szavaló művésznővé képesítik, ki a hangversenyek legkedveltebb előadója leend.

A minden tekintetben sikerült estély az intézeti énekkar precíz énekével ért véget, miután a közönség egy kellemes estély emlékével melyen azonban többen is lehettek volna, elégedett hangulatban oszlott szét.

— **Simonffy Imre iskolai gondnok betegsége.** Mint részvétellel értesülünk a debreceni kollégium u. n. helyi s a debreceni ev. ref. egyház főgondnoka súlyos betegen fekszik. Az idős, de életerős férfi az év elején mellhártyagyulladásba esett ésebetegség folytán a szokotttüdővízkór fejlődött ki nála. Ennek dacára orvosai azt remélik, hogy ha csak váratlan fejlemények nem zavarják meg a gyógyulást, bizton lábra állíthatjuk a beteget, kit övéi gondosan ápolnak és a kinek állapota a városban mindenütt általános részvétet kelt. Ezt kívánjuk mi különösen az ő kollégium tanárai, kiket az iskola gondnokához a legbensőbb kötelekek fűznek. — Nagy betegségen ment keresztül nt. *Dicsőfi József* ref. lelkész is, a Tiszántuli egyházkerület főjegyzője is. Betegsége, mely többször kinos operációt tett szükségessé azonban hála Istennek szerencsés lefolyást vett s ő maga gyógyulóban van.

— **Adókiivetés.** Lehet-e vegyes vallású házaspárra, hol részünkre reversalis adatott egész egyházi adót kivetni? Felmerült több helyen e kérdés, de a felelet rá, hogy nem lehet. Az is szóba jön itt, ott, hogy az egyház által fizetett hivatalnokok fizetéséből le lehet-e fogni az esedékes egyházi adót? Erre a kérdésre a válasz az, hogy le lehet, de csak abban az esetben, ha az illető ezt maga kéri. A végrehajtás joga nem közvetlen. Ez utóbbi esetben azonban érvényes szabályrendelettel lehet változtatni a dolgon.

— **A budapesti ref. egyházból.** A budapesti ev. ref. egyháztanács mult héten tárgyalta ez évi költségvetését, mellyel kapcsolatban a tanács fontos határozatot hozott. A VII. kerületi hívek ugyanis követelték, hogy a kerület részére már régen szervezett lelkészi állást töltsék be és az erre szükséges kiadásokat már az ez évi költségvetésbe állítsák be. Erre azután a többi kerület is hasonló értelemben szólalt fel, s kérte az önálló lelkész felállítását a főváros minden kerületében mert a mostani központosítás ellenkezik a protestáns

egyház irányelveivel s a hitélet fejlődését is szerfölött gátolja. Az indítványhoz többen hozzászóltak, még pedig mindannyian pártolólá, s elvben el is határozták annak kivételét, s csupán a pénzügyek állítanak elő még nehézségeket. Tervbe vették azt is, hogy az egyes kerületekben tennálló egyházak egy esperességgé alakulnak, s az esperesség viseli majd az egyházat most terhelő adósságokat és terheket. Nagyobb akadály az azonban a fiók egyházak önállósításának az, hogy ez esetben minden kerületben külön templomot kellene építeni ami oly költséggel járna, amit a hívek aligha bírnának el, de a melyek a közsegélyből fedezhetőek volnának.

— **A budapesti ref. egyház gondnoka.** Hegedüs Sándor halálával megüresedett a budapesti ref. egyház főgondnoki állása, melyet legközelebb be fognak tölteni. A ref. egyház számos tagja, tegnap délután a Lónyai utcai gimnáziumban értekezletet tartott ez ügyben s abban állapodtak meg, hogy Kovács Sándor nyugalmazott miniszteri tanácsost jelölik főgondnoknak, a ki az egyháznak most gondnoka s a ki különösen az egyház pénzügyi helyzetének rendezése körül már eddig is nagy érdemeket szerzett. Előbb Darányi Ignác földmívelésügyi minisztert, majd Szilassy Aladár közigazgatási bírósági tanácselnököt kérték föl a jelöltség elfogadására a kik azonban nem vállalkoztak a tisztességre, mert más irányban nagyon el vannak foglalva.

— **Papválasztás Nagykörösön.** Nagykörösön e hó 20-án volt a református papválasztás. Filó Lajos örökere tizenötön pályáztak. Első nap hárman kaptak jelentékeny szavazatot: Bakó József kenesei lelkész (566). Molnár Albert főthi (437) és Biczó Pál kosdi lelkész (295 szavazatot). A hétfői szűkebb szavazás Bakó és Molnár közt az előbbi győzelmével végződött.

— **Kun Bertalan püspök 90 éves.** Ez évi január 21-én töltöttebe kilenczvenedik életévét a protestáns egyház Nesztora; Kun Bertalan, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület püspöke. Hála az ég kegyelmének, ép erőben, egészségben töltötte be. A közel száz évet élt aggastyán testi épsége bámulatos, szellemi ereje felülmulja fiatal elmék frissességét és rugékonyságát. A hosszú élet tartamát végigmérve, csupa nagyarányú számmal, nagy időmennyiséggel dolgozunk. Kun Bertalan hatvanöt éve pap, — tehát már az is agg ember, akit az első években keresztelt. Negyven éve püspök huszonhárom éve a református konvent és a zsinat elnöke. A Mindenható áldja meg őt s vele egyházunkat még sok kegyelmével!

— **Jótekonny adomány.** Mult számunkban említettük, hogy *Baksay István* és felesége e hó 12-én ülték meg gyémántlakadalmokat. Az ünnepelt pár ez alkalomból többféle jótekonnyra tett kisebb nagyobbösszegű alapítványt. Így p. o. a rimaszombati ev. ref. egyháznak templomfűtési alapra 1000 koronát adott.

— **Lelkészbeiktatás.** Farkas Endre, a kádártai ref. gyülekezet új lekipásztora, az újév napján foglalta el hivatalát, a beiktatást, mint esperesi megbízott, Csomasz Gyula szentkirályszabjai lelkész végezte.

— **A dunántuli ref. egyházkerület f. hó 31-én** rendkívüli közgyűlést tart Komáromban, a melyen a megüresült főgondnoki szék betöltése iránt teszik meg a szükséges intézkedéseket. A főgondnok megválasztásáig és beiktatásáig a gondnoki teendőket Konkoly Thege Imre egyházmegyei gondnok fogja ellátni.

— **Öngyilkosmentés.** Londonban Booth tábornok egy öngyilkosság ellenes irodát alapított, a mely, mint az üdv hadseregének emberei állítják, már eddig is nyolcvankét öngyilkosjelöltet mentett meg az emberi

társadalomnak. Az iroda ugyanis fölhívja a kétségbeesett öngyilkosságot elkövetni szándékozó embereket, hogy előbb keressék föl a megbizottjait és adják elő nekik a bajukat. A dolog szigorúan titokban marad. Azonkívül az üdv hadseregének tisztjei civilruhában bejárják azokat a helyeket, a melyeket az öngyilkosok szeretnek és rábeszélnek a gyanusnak látszókat, hogy menjenek föl az irodába. Állítólag Londoban oly kiváló eredményt értek el, hogy nem sokára hasonló intézményt létesítenek Birminghamban, Manchesterben, Liverpoolban, Leeds és Glasgowban.

— **Hegedüs Sándor családjának örök letéte.** A Petőfi-ház és Jókai-muzeum, értékes emlékekkel gazdagított. Özv. Hegedüs Sándorné, született Jókay Iolán, minden emléktárgyát, a mi Jókaira vagy Petőfire vonatkozik, örök letétképpen följánlotta a Petőfi Jókai-muzeum részére, a mit Herceg Ferenc, a Petőfi-Társaság elnöke nagy hálával fogadott. A gyűjtemény tartalmazza Jókai butorait, festményeit, faragványait, iratait, levelezését, Petőfi leveleit és emléktárgyait és egy érdekes irodalmi levelezést. Beöthy Zsolt, a Kisfaludy-Társaság elnöke, midőn átnézte a gyűjteményt, így jellemezte, hogy: „E kincseket érő gyűjtemény világirodalmi nevezetességű!” Most az egész gyűjtemény, az adomány révén a nemzet közkincsévé lesz.

— **Prédikációsorozat.** Január 27-én, február 3-án 10-én, 17-én, 24-én, dr. Szabó Aladár lelkész prédikál a VIII. ker. gimnázium torna termében Tavaszmozó-utca 17 sz. földszint a mai kor nevezetes kérdéseiről s Jézusról, mint aki egyedül képes kielégítő feleletet adni a világot mozgató nagy kérdésekre. A buzgó pap munkássága minden tiszteletre és elismerésre méltó.

— **Hegedüs-emlékünnap.** A dunántúli ev. ref. egyházkerület 1907. évi január hó 31-ére összehívott rendkívüli közgyűlése alkalmával, ugyanazon nap délelőtt 10 órakor tartja meg Komáromban az ev. ref. gyülekezet templomában, az egyházkerület és minden nemes szívek nagy fájdalmára korán és váratlanul elhunyt nagyérdemű és felejtetetlen fögondnokának, néhai nagyméltóságú Hegedüs Sándor, val. belső titkos tanácsos, förendiházi tag, volt m. kir. kereskedelemügyi miniszternek gyász-emlékünnapélyét.

— **Protestáns bál.** Szokott fényvel és pompával zajlott le e hó 19-én éjjel a Royal-szálló diszes termeiben a Protestáns bál, mely ugy anyagilag, mint erkölcsileg a farsang egyik legsikerültebb mulatsága lett. E bál jövedelme tudvalevőleg a Prot. országos Árva egyletre fordittatik.

— **Az előfizetési díjak, hátralékok és hirdetési pénzek beküldését tisztelettel kérjük.** A kongruából utalványozott előfizetésekről lapunk jövő számában fogunk elszámolni.

— **Jellemző kijelentés.** Az örállónál végbement szerkesztő változást a P. P. E. I. L. n. é. szerkesztője a következő szomoruan jellemző kijelentés kíséretében közli az olvasókkal. „Szerkesztő változás. Kovács Sándor pozsonyi ev. theologiai tanár, a mint az Evangelikus Örállóban jelenti, megválna a lap szerkesztésétől. A lap szerkesztését Geduly Henrik nyiregyházi lelkész fogja átvenni. Kovács Sándor visszavonulását részint egészségi állapotával, részint azzal indokolja, hogy az Evang. Örálló az ő szerkesztésében, a legnagyobb gond és lankadatlan munka mellett sem tudott általános közlönnyé lenni és mindenütt gyökeret verni, tehát nem akar a lap tejlődésének és gyarapodásának útjában állani. Kovács Sándor visszavonulásához nem kívánunk kommentárt fűzni, csak annyit jegyzünk meg, hogy az ő sorsában szinte a magunk sorsát látjuk.“ Ehez a szomoruan érdekes és a mi sujtó viszonyainkat igazán jellemző kijelentéshez ezutal mi sem kívánunk kommentárt fűzni, ajánljuk azonban azt az egyházi lapokat nem járató lelkészek és világi dignitáriusok figyelmébe s de azokéba is, a kik évről-évre következetesen hátralékban vannak és még a hozzájuk írott levelekre sem válaszoltak. Mi lesz belőlünk és mi lesz többek közt a lelkészi fizetésére vonatkozó terhekkkel, ha a sajtó hü és igaz munkásai félreállani kénytelenek, holott nekünk a sajtó nem csak belső tájékoztatásra szükséges, nem csak agitacionális és védelmi fegyver, hanem az öszetartás egyetlen lehetősége és eszköze is.

Tartalomjegyzék: Lesz még tavasz. Dombi Lajos. — Lelkész-egyesület. Dr. Ferenczy Gyula. — Református lelkész baptisták gyülekezetében. Csiky Lajos. — Az erdőhegyi egyházzól. Pató Károly. — Irodalom. — Közéletünk: A magyar ág. hitv. ev. es az ev. ref. egyház közötti viszony. Dr. Mikler Károly. — Különféleek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Mühle Vilmos

cs. és kir. udvari szállító

Temesvár

Mag., Mővény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Nővelési terület 94 hold.)

== VILÁGKIVITEL. ==

A legjobb magvak kerti és mezei veteményezésre

MÜHLE magvai jóságban elérhetők, de ebben felülmulhatatlanok.

A legnemesebb gyümölcs-, dísz- és sorfák

MÜHLE fái többször átültettek, jól iskoláztak, mindenütt jól és biztosan gyarapodnak.

A legszebb fenyőfélék, diszcserjék, rózsák stb.

MÜHLE tülevelői mind télálló, dísz- és készőcserjék, valamint rózsái a létező legszebb virágok.

Postacsomagok magvakkal 5 koronán felüli értékben bárhová küldetnek.

MÜHLE kertészeti kézikönyvei dilettánsok számára a legjobbak, megrendelésekhez ingyen csatoltatnak.

Dusan felszerelt főárjegyzék. — Páratlan a maga nemében — kívánságra bárkinek ingyen és bérmentve megküldetik.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-balzsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörsnél esikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják köszvénynél csuznál továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajsznövesztő és ápoló szer az összes bajszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszaru” gyógyszerkészítőtára a hol mindnn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdreti árakban szerezhetők be.

Löfkovits Arthur

óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u.
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy ratára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

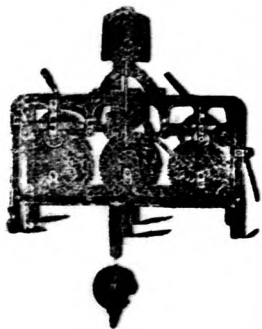
első magyar óragyár

gőzerő berendezéssel

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő

Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben

arany oklevelet nyert.

Ajánlja

harangöntő

műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bárminő sulyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentősen küld.

Nagyon sok elősmé-
ró irat.

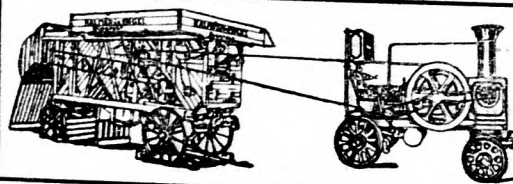
Számtalan első díjakkal és díszoklevelekkel kitüntetve.

KALMÁR ÉS ENGEL

MÓTOR- ÉS GÉPGYÁRA

BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRUT 18.

Ajánlja egy eséplőgépet, mint malomüzemre legegyszerűbb benzínmotorjait, benzínlokomobiljait, valamint szivógázmotorjait, melyek V., Lipót-körut 18. bármikor üzemben megtekinthetők.

Teljes jótállás
kittinó cséplésért! Egyedül létező újdonság!

Ezen motorok egyenletes járásaik és bámulatos egyszerű szerkezetük folytán bármely legjáratlanabb ember által is azonnal könnyen kezelhetők.

Árjegyzék ingyen! Olcsó árak részletesre

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntődéje, szivattyugyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% suly és ármegetakarítás éretik el. Kitünő jó hang és tartóságáért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vasálványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való alá kitását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHAZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **tablákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok f. c. huzásá vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálok, — számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári irománytartó fedeleket.**

TÓTH GYULA

Debreczen, Piacz-u. 20.

Budweiszi és honi gyártmányú porcellán, valamint Meidinger köpeny- és öntött

vaskályhák,

minden szerkezetű vas- és porcellánburkolatu konyhák. Multiplicator hőfejlesztő kályhabetétek.

Vadászfegyverek

és felszerelések, revolverek, hüvelyek és töltények.

Lőporáruda.

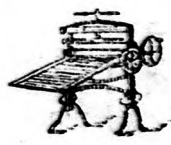
Ujdonság! ismétlő fegyver

Browning-rendszerű

190. minta.

Szén- és fakosarak, melegvédők, fürdőkádak, vasbutorok, gyermekszékek és kocsik, mosdókészletek, fényszórók, gépmangorlók és faesarak, gummi átvonattal.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

KÖNYVNYOMDÁJA

(tulajdonos: FARAGÓ GYÖRGY)

ajánlja

modernül berendezett könyvnyomdáját a nagyérdemű közönség szíves figyelmébe.

Gummi és rézbélyegzők
állandó festékpárnák,
számozógépek,
rézpecsétnyomók és
izléses nyomtatványok

gyorsan, ponosan és olcsón.

DEBRECZEN, Simonffy-u. 5. sz. alatt kapható.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok illetékel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntette.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debreczenben a Piacz-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

♣ **férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.** ♣

A járókelőket megálliitják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi ruha-üzletnek, mely 56 év óta áll fenn, jó hirneve a közönség körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pazarul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak**, mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesít és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITVA TOTT 1845-ben.